INCIDENCE NÁDORŮ PRSU ŽEN V POPULACI JIŽNÍ MORAVY
INCIDENCE OF BREAST CANCER IN THE FEMALE POPULATION OF THE SOUTHERN MORAVIA

KOLCOVÁ V., ŠIROKÝ P.
MASARYKŮV ONKOLOGICKÝ ÚSTAV **BRNO**

Úvod
Zatížení ženské populace nádory prsu představuje závažný problém. Srovnání základních epidemiologických údajů České republiky a vyspělých zemí vyznívá v neprospěch českých žen. Zahraniční zkušenosti prokázaly, že tento stav lze významně zlepšit cílenými preventivními opatřeními. Udaje Národního onkologického registru upozorňují na závažnost problému a vybízejí k nápravě.

Popis problému
Cílem tohoto článkuje upozornit na závažnost zatížení ženské části naší populace ZN prsu. Jako příklad byla zvolena populace jihomoravského regionu představující cca 20 % obyvatel státu, důraz byl kladen na prezentaci rozhodujících charakteristik výskytu onemocnění. Podrobnější údaje lze získat např. v (1-3). Základní srovnání se zahraničními údaji je uvedeno v dalším sdělení této publikace, geografická presentace metodami GIS je obsažena v (4,5). Z novějších zahraničních presentací lze poukázat např. na (6-9).

Materiál a metody
Jako výchozího zdroje dat bylo použito údajů NOR jihomoravského regionu z období 1979-1997. Jsou presentovány základní charakteristiky incidence (absolutní, hrubá, standardizovaná podle světového standardu) a její trendy. Incidence ZN prsu je presentována podle sublokalizace, věkových skupin a stadií. Všechny presentované tabulky i grafy se týkají populace žen jihomoravského regionu (okresy Blansko, Brno-město, Brno-venkov, Břeclav, Zlín, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Znojmo, 2dár nad Sáz.).

Tab. 1: Vývoj incidence ZN prsu žen na jižní Moravě (1979-95)

Rok	Absolutní počet případů	Hnjbá incidence	Standardizovaná hodnota (ASR)	Procento ze všech ZN	Procento ze ZN-C44
1978	519	49,4	34,8	15,5	18.9
1980	575	54,6	38,0	18.4	20,0
1981	595	56,4	38,8	15,9	19,5
1982	647	61,2	43,4	16,7	20,5
1983	566	53,5	36,0	14,5	17,7
1984	602	56,9	39,0	15,7	19,3
1985	661	62,4	42,6	17,0	20,7
1986	665	62,8	43,9	15,9	19,3
1987	726	68,6	46,0	16,9	20.8
1988	653	61,7	41,5	15,5	19,0
1989	659	62,3	42,7	15,6	19,4
1990	686	84,8	43,2	16,1	19,5
1991	731	69,3	48,6	16,4	20,2
1992	815	77,1	49.4	16,9	21,2
1993	835	78,9	50,5	16,9	21,1
1994	916	88,5	55,3	17,2	21,9
1995	890	84,1	53.2	16.1	20.5

Výsledky
V roce 1995 bylo podle údajů NOR v ČR nově diagnostikováno 4449 případů ZN prsu (tj. 16,5 % ze všech ZN), 2051 žen na toto onemocnění zemřelo. Meziroční nárůst incidence resp. úmrtnosti činí dlouhodobě asi 4 % resp. 1 %. Standardizovaná hodnota incidence resp. úmrtnosti v ČR v roce 1995 byla 53,1 resp. 21,9 případů na 100 tis. žen, s hlášeným ZN prsu přežívalo k 31.12.1995 29018 žen (10).
Tab. 1. a obr. 1 ukazují vývoj incidence ZN prsu žen na jižní Moravě (1979-95) v absolutních počtech, hrubé s standardizované incidenci (udávané na 100 tisíc obyvatel). Poslední sloupec tab. 1 udává procentuelní podíl ze všech zhoubných nádorů s vyloučením nemelanomových nádorů kůže. Průměrný meziroční nárůst hrubé incidence v období 1979-95' činí 4,0 %. Statistické zpracování časových řad všech tří zmíněných veličin prokázalo vysoce signifikantní nárůst (P<0,01). Statisticky významný nárůst (P<0,01) byl prokázán i u zevního horního kvadrantu, lezí přesahujících prs a lokalizací nespe-

Obr. 1: Vývoj hrubé a standardizované incidence ZN prsu žen na jižní Moravě (1979-95)

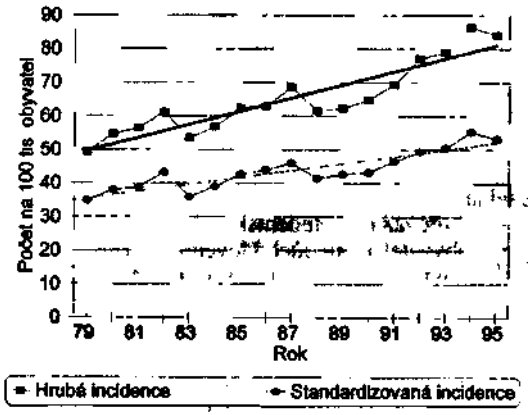

Tab. 2: Incidence ZN prsu žen podle sublokalizace lokalizaci na jižní Moravě (1979-93)

Kód diagnózy	Diagnóza	Absolutní počet	Procento z dg. C50
C50.0	ZN - bradavka a dvorec	249	2,5
C50.1	ZN - střední část prsu	958	9,6
C50.2	ZN - horní vnitřní kvadrant prsu	1 104	11,1
C50.3	ZN - dolní vnitřní kvadrant prsu	475	4,8
C50.4	ZN - horní zevní kvadrant prsu	4 913	49,5
C50.5	ZN - dolní zevní kvadrant prsu	844	8,5
C50.6	ZN - axilární část prsu	42	0,4
C50.8	ZN - léze přesahující (sublokalizaci)	1 008	10,2
C50.9	ZN - prs, NS	342	3,4
C50	ZN prsu	9 935	100,0

Tab. 3: Vývoj incidence ZN prsu žen ve věkových skupinách na jižní Moravě (1979-93)

Věková skupina	Absolutní počet			Věkově specifická incidence		
	1979-83	1984-88	1989-93	1979-83	1984-88	1989-93
0	0	0	0	0,0	0,0	0,0
5	0	0	0	0,0	0,0	0,0
10	0	1	0	0,0	0,2	0,0
15	0	0	1	0,0	0,0	0,2
20	1	2	1	0,3	0,6	0,3
25	12	8	15	3,1	2,4	4,5
30	67	59	57	17,0	15,3	16,9
35	134	155	130	37,6	39,3	33,9
40	180	223	256	62,5	63,8	65,8
45	274	279	395	97,9	99,1	115,0
50	327	313	324	105,1	112,9	117,1
55	358	385	382	111,3	126,6	140,4
60	277	490	518	118,2	159,4	177,7
65	369	331	534	154,3	160,3	188,5
70	387	392	343	151,5	183,1	190,5
75	282	357	335	153,9	181,8	198,5
80	163	192	274	155,0	167,8	215,6
85+	71	120	161	137,6	195,3	223,4
Celkem	2 902	3 307	3 726	55,0	62,5	70,5

Tab. 4: Vývoj incidence ZN prsu žen podle stadií na jižní Moravě (1979-96)

Rok	Klinické stadium					Celkem
	I	II	III	IV	Neurčeno	
1979	104	221	130	53	11	519
1980	98	246	158	67	6	575
1981	102	255	162	69	7	595
1982	106	290	157	65	29	647
1983	78	254	140	76	18	566
1984	69	277	147	89	20	602
1985	73	317	158	83	30	661
1986	85	286	159	94	41	665
1987	96	327	179	89	35	726
1988	95	277	159	96	26	653
1989	67	298	174	93	27	659
1990	81	294	171	90	50	686
1991	96	287	179	129	40	731
1992	82	312	234	128	59	815
1993	110	345	217	110	53	835
1994	170	389	204	115	57	935
1995	152	382	187	126	58	905
1996	154	421	191	95	73	934
Období 1979-96	1 818	5 478	3 106	1 667	640	12 709
Rozložení v %	14,3	43,1	24,4	13,1	5,0	100,0

cifikovaných. Zatímco u zevního horního kvadrantu se jedná o skutečný nárůst výskytu, u dalších uvedených sublokalizací lze nárůst vysvětlit spíše nejednotnými postupy ve vyplňování tiskopisů HN.

Tab.2. znázorňuje rozložení ZN prsu v podrobné lokalizaci čtyřmístného kódu. Asi polovina případů onemocnění je lokalizována v horním zevním kvadrantu, jako další nejčastější je postižen horní vnitřní kvadrant (11 %).

Obr. 2: Incidence ZN prsu žen podle sublokalizace na jižní Moravě (1979-93)

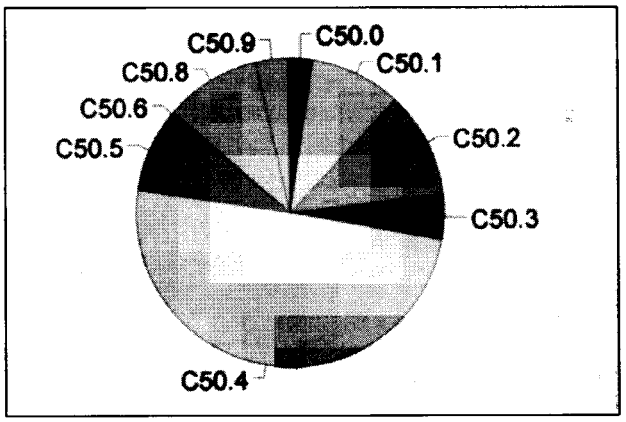

Obr. 3a: Vývoj absolutních hodnot incidence ZN prsu žen ve věkových skupinách na jižní Moravě (1979-93)

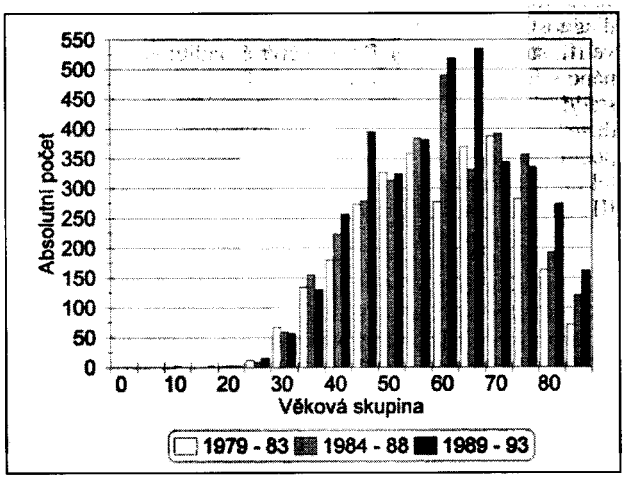

Obr. 3b: Vývoj incidence ZN prsu žen ve věkových skupinách na jižní Moravě (1979-93)

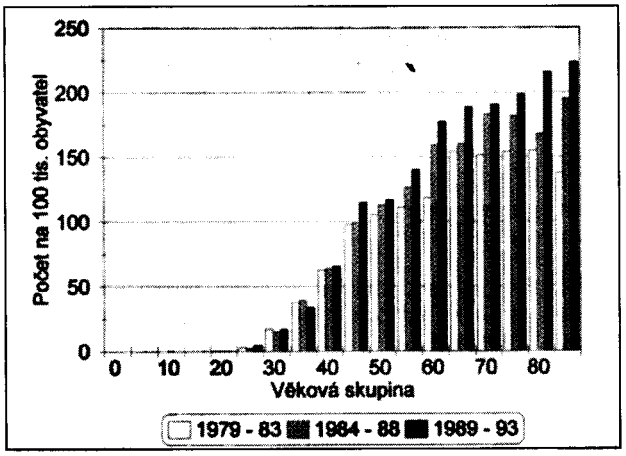

Vývoj incidence ZN prsu žen ve věkových skupinách v letech 1979-93 je uveden v tab. 3. Za účelem sledování časových trendů bylo sledované patnáctileté období rozděleno do tří 5-letých intervalů. Výkyvy v absolutních údajích obr. 3a je třeba posuzovat s přihlédnutím k demografickému rozložení populace. Z relativizovaných údajů v obr. 3b vyplývá postupný nárůst počtu diagnostikovaných ZN prsu počínaje 40. rokem věku.

Obr. 4: Vývoj incidence ZN prsu žen podle stadií na jižní Moravě (1979-96)

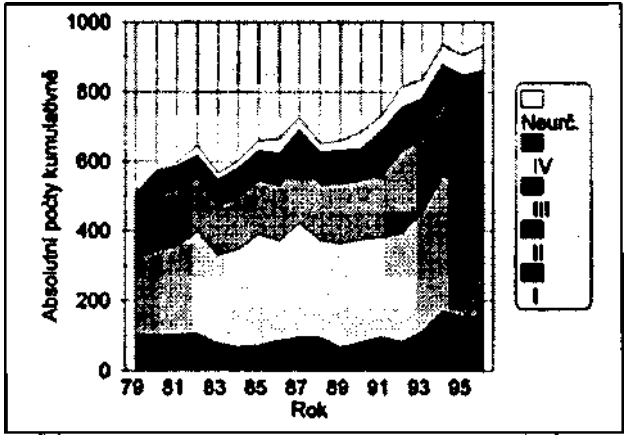

Trendy počtů ZN prsu žen podle klinických stadií v období 1979-96 jsou uvedeny v tab. 4. a obr. 4. Celkově byl ZN prsu diagnostikován nejčastěji ve n. klinickém stadiu (43,1 %), dále ve III. stadiu (24,4 %). První a čtvrté stadium bylo zaznamenáno s frekvencí 14,3 % a 13,1 %. Pouze 5,0 % neurčených stadií (tj. kód v Hlášení novotvaru „nezjištěno" nebo „neuvádí se") svědčí o poměrně dobré úrovni hlášení stadia. Nárůst počtů ZN prsu podle stadií přepočtených na 100 tisíc obyvatel vykazuje statistickou významnost (P<0,01) pro stadium II, III i IV, pouze trend počtů u I.stadia vykazuje stagnaci (statistická nevýznamnost). Tyto výsledky ukazují nárůst počtu ZN prsu zjišťovaných v klinicky příznivých stadiích I, II - zatímco v roce 1990 tak bylo zjištěno jen 54,6 %, v roce 1997 to bylo již 63,8 % případů. Tyto údaje však stále nejsou příznivé ve srovnání s údaji zemí s rozvinutými preventivními programy, kde je ve stadiích l a II zjišťováno až 80-90 % případů.

Diskuse

Předložené výsledky se opírají o činnost dlouhodobě stabilního jihomoravského registru, obdobné výsledky lze očekávat i v ostatních regionech ČR. Neuspokojivé výsledky rozboru lze vysvětlit především absencí preventivního programu v oblasti ZN prsu žen. Nepatrné odchylky některých publikovaných údajů od starších ročenek lze vysvětlit použitím aktuálních dat registru jihomoravského regionu.

Závěr

Provedené rozbory potvrdily převážně nepříznivé jevy v incidenci ZN prsu - statisticky významný nárůst incidence, stagnaci záchytu v I. stadiu i posun nově diagnostikovaných případů do nižších věkových skupin. Srovnání se zahraničními údaji vybízí k urychlenému zavedení komplexního programu v oblasti ZN prsu žen.

Rozbor byl částečně **podpořen grantem IGA MZ ČR** č. **4324-3.**

Literatura

1. Novotvary ČR. Ročenky ÚZIS CR.
2. Geryk, E., et al. Zhoubné novotvary - jižní Morava. Ročenky MOÚ.
3. Geryk, E., et al. Vývoj incidence zhoubných nádoru v ČR 1977-1991. I. díl. Brno: MOÚ, 1996. 345 s.
4. Geryk, E., et al. Atlas zhoubných nádorů v ČR. Brno: Kartuziánské nakl., 1995.86 s.
5. Maršflc,V.,ętal:AtlasofCancerlncidenceintheCzechRepublic 1978-1994. Brno: MOÚ, 1998.47 s.
6. Wang, H., Thoresen, S. O., Tretli, S. Breast cancer in Norway 1970-1993: a population-based study on incidence, mortality and survival. Br. J. Cancer, 1989, vol. 77, no. 9, p.1519-1524.
7. Chang, S., et al. Inflammatory breast carcinoma incidence and survival: The surveillance, epidemiology, and end results program of the National Cancer Institute(1975-1992). Cancer, 1998, vol. 82, no. 12, p. 2366-2372.
8. Kricker, A., et al. Breast cancer in New South Wales in 1972-1995: Tumor size and the impact of mammographic screening. Int. J. Cancer, 1999, vol. 81, no. 6, p. 877-880.
9. Pukkala, E., Weiderpass, E. Time trends in socio-economic differences incidence rates of cancers of the breast and female genital organs (Finland, 1971-1995). Int. J. Cancer, 1999, vol. 81, no..1, p. 56-61.
10. Novotvary ČR 1995. Praha: ÚZIS ČR, 1998. 266 s.